

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וירא תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קפ"ז

וכנראה שבעיקר הדברים נתקשה הספורנו (שם), ולכן ביאר כמהפכת סדום ועמורה, שיכירו שאין זה מקרה אלא אצבע אלקים, כמו שעשה בסדום שנודע שהוא הפך אותה ע"כ. והיינו שהדמיון למהפכת סדום ועמורה קאי על סוג העונש, שכולם יכירו בחורבן הארץ שהיא מאת ה' ולא מקרה, דומיא דמהפכת סדום שאי אפשר היה לטעות בה שהיא מקרה, ולכן גם הגויים יאמרו על מה 'עשה ה' ככה' לארץ הזאת.

ויש לומר עוד, דאיתא בגמרא (גיטין פח.) מאי דכתיב (דניאל ט-יד) וישקוד [וימהר] ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו, משום דצדיק ה' אלקינו וישקוד ה' על הרעה, אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים שתי שנים לנושנתם (דברים ד-כה). ופירש רש"י היינו צדקה שמייהר להביא הרעה לטוף ח' מאות וחמשים שנה (שנכנסו לארץ ישראל), דהיינו ב' שנים קודם ונושנתם דהיא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתיים, ואם שהו עד ונושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון ע"כ. נויש לרמז כי וישקוד ה' על הרעה' עולה בגימטריא (עם התיבות והאותיות) תתנ"ב,

וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש וגו', ויהפוך את הערים האל ואת כל הככר וגו' (יט-כד). והנה להלן בפרשת נצבים כאשר ה' מתרה על עונשי הארץ שיבואו עליה עבור חטאות ישראל כתיב, ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם, והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה, וראו את מכות הארץ ההוא וגו', גפרית ומלח שרפה כל ארצה וגו', כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו וגו' (דברים כט-כא). ולכאורה פליאה כי לא מצינו שתתקיים דבר ה' שתתהפך ארץ ישראל כמהפכת סדום. [ואולי יש בזה רמז על מה דאיתא במדרש (איכ"ר פתיחתא ל) שחומת ירושלים היתה שוקעת בכל יום טפחיים ומחצה עד ששקעה כולה ע"ש. וגם איתא בזוהר הק' (ח"ב רמ:) שכל האבנים ויסודות בית המקדש ושל ירושלים לא נחרבו ונשרפו אלא הכל נגנו בארץ ע"ש. ובזה נתקיים ששקעו בארץ כמהפכת סדום ועמורה]. ועוד תקשה למה פרט סדום ועמורה אדמה וצבויים, ובפרשתנו בעונש סדום לא פרט הכתוב אלא וה' המטיר על סדום ועל עמורה' וגו', ושאר העיירות כללם באמרו ואת כל הככר.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבה והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסי נכדו החתן הרב יוסף שליט"א

בן לחתנו הרה"ג רבי אהרן ישעי' ראזנער שליט"א דומ"ץ סאמבאטהעלי

עב"ג בת הרה"ג רבי דוב ארי' פאללאק שליט"א ר"י באבוב ב"ב

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

ארץ ישראל ירדו לבבל והקימו שם מרכזי תורה, על דרך ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף (בראשית מו-כח), וברש"י לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (ב"ר צה-ג) ע"כ. וכאשר באו לבבל הקימו בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא (מגילה כט.), שהשכינה היתה שורה שם. וברש"י דבנאה יכניה וסייעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר (תהלים קב-טו) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו ע"כ. שנית, שיגלו דורו של צדקיהו כאשר עדיין החרש והמסגר היו חיים, שיכירו אותם וילמדו מהם תורה.

ובאמת איתא בגמרא (סנהדרין קג.) דעוד קודם ימי יכניה, בימי אביו יהויקים, ביקש הקב"ה להחזיר את כל העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים, כיון שנסתכל בדורו [שהיו צדיקים, שעדיין לא גלו החרש והמסגר] נתקררה דעתו ע"כ. הרי לנו כי חורבן הבית לא היה יתכן להיות כל זמן שהחרש והמסגר היו ביניהם, והוצרכו מתחלה לגלות יהויכין הוא יכניה, כדי להוציא משם הצדיקים החרש והמסגר, ולא נשאר זולת דלת עם הארץ (שם כד-יד).

ועל דרך זה היה במהפכת סדום ועמורה, שאמר המלאך ללוט, מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד בואך שמה (יט-כב), כי כל מלכות בית דוד היה טמון בבנות לוט, רות המואביה ונעמה העמונית, כמאמרם (ב"ר מא-ד) מצאתי דוד עבדי (תהלים פט-כא), היכן מצאתיו, בסדום ע"כ. והוצרכו מתחלה להוציא את לוט ובנותיו, ורק אחר כך יוכלו להפוך את סדום. וכמו כן היה בחורבן בית המקדש שמתחלה הוציאו משם החרש והמסגר, ורק אחר כך באה החורבן. ועל כן דימה אותה הכתוב שחורבן הארץ תהא בדומה למהפכת סדום ועמורה.

*

ג עוד יש לומר דאיתא בגמרא (בבא מציעא ל:) לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ע"כ. ובתוספות ואם תאמר דביומא (ט:) אמרינן מפני שנאת חנם. ויש לומר דהא והא גרמא ע"כ. ונראה עוד, דהנה האדם שנכשל בחטא ומכיר את חטאתו, ולבו דוי עליו, ומקיים וחטאתי נגדי תמיד (תהלים נא-ה), אדם כזה קרוב לבוא לידי תשובה בעת שיתבונן על מצבו וחיי נפשו. לא כן מי שמצדיק מה שעשה בחמשים שערי היתר, או מגלה פנים

לרמוז על הנ"ל]. והיינו כי סאת חטאתם באה למילואה בח' מאות ונ"ב שנה, והקדים ה' הגלות קודם שנתמלא סאתה ולכן לא באו לידי כליה. ובהקדמת לקט יושר (ארי"ה ח"א) כתוב בשם רבו בעל תרומת הדשן דלכן לא היה די להקדים שנה אחת, כי בגימטריא אין להקפיד אם חסר אחד במנין הגימטריא, ואם כן גם בתתנ"א שנה מתקיים ונושנתם, על כן הקדים לה שנה אחת, לסוף תת"נ שנה ע"כ.

ודוגמא זו מצינו גם כן בסדום, שאמר לוט להמלאך, הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והוא מצער וגו' (יט-ב). וברש"י עיר הזאת קרובה ישיבתה, נתישבה מקרוב, לפיכך לא נתמלא סאתה עדיין. ומה היא קריבתה וכו', מדור הפלגה עד כאן נ"ב שנה, וצוער איחרה ישיבתה אחר ישיבת סדום וחברותיה שנה אחת, הוא שאמר אמלטה נא, נא בגימטריא נ"א (שבת י:) ע"כ. הרי דצוער לא נהפכה מפני שהיה חסר לה עוד שנה אחת שנתמלא סאתה, ורק הארבעה עיירות נתהפכו כי הם הגיעו לסאתם. ועל כן אמר הכתוב על חורבן הארץ, שלא תבא במילואה רק כאשר תתמלא סאתה, 'כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים', אשר רק ארבעה אלו נתהפכו, אבל לא צוער שהיתה עמם, כי היתה חסר לה שנה אחת שנתמלא סאתה. כן יעשה ה' צדקה עמהם שיקדים הגלות בשנה אחת קודם שנתמלא ונושנתם, כי צדיק ה' אלקינו.

*

ב עוד אמרו (שם) מרימר אמר צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו [חרבות ירושלים שגלו כולם], ועדיין גלות יכניה קיימת, דכתיב ביה בגלות יכניה (מלכים ב כד-טז) החרש והמסגר אלף, חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין, וכמה אלף. [גלות יכניה הוא יהויכין, קדמה לגלות צדקיהו י"א שנה, וזו היא צדקה שמיהר והחריב ביתו, כדי להגלות דורו של צדקיהו לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימים, שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם, לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה] ע"כ.

ומבואר בזה שתי צדקות, חדא, כי גלות יהויכין היה בשקט בלי הריגות ומצור של רעב, כמבואר בכתובים (מלכים ב כד-יא) ויבא נבוכדנצר מלך בבל על העיר ועבדיו צרים עליה, ויצא יהויכין מלך יהודה על מלך בבל וגו', וברש"י לעשות לו כרצונו ולא למלחמה ע"כ. וחכמי

בתורה שלא כהלכה, וחושב שכדין עשה, אדם כזה רחוק מתשובה, כי בעיניו היו מעשיו רצויים ואין בהם חטא.

ולדוגמא ישנם אנשים שצורך פרנסה היא להם היתר כוללת על כל מה שעושים. הוא רשאי לילך בכל מקום, ורשאי לראות הכל, ומותר לו להתפלל ביחידות או למהר בתפלה, כי זהו לצורך פרנסתם. וכמו כן ישנם בני אדם שמחזיקין במחלוקת ובלשון הרע, כי מטילין דופי על חבריהם לעשותם כרשעים, ששיטתו אחרת משיטתם, וממילא מצוה הוא עושה במעשיו. ואנשים כאלו הם רחוקים מתשובה, כי על דבר טוב אין צריכין לשוב אלא להחזיק בה יותר.

וכמו כן היה בעת החורבן, שהיה בהם תורה עבודה וגמילות חסדים, ומכל מקום נכשלו בשנאת חנם, כי הצדיקו את מעשיהם שעל פי תורה המה עושים, כי מתחלה עשו אותם כרשעים, וממילא עוד מצוה לשנאותם. ולכן שפיר עלות שתי הדרשות בקנה אחת, שלא חרבה ירושלים אלא בשביל שנאת חנם, ואיך הגיעו לידי מדה זו, מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה, שכל מה שהם עושים מוצדק על פי תורה, וזאת היתה סיבת חטאתם.

אז יש לומר כי באמת ה' מאריך אף, וגם כאשר חוטאים ממתין ה' אולי ישובו. וכמו שמצינו במבול שהמתין ה' ק"כ שנה, והטריח לנח בבנין התיבה אולי ישובו (רש"י בראשית ו-יז). וגם בחורבן הבית היה מן הראוי להמתין עד שישובו. אבל בהיות שהעמידו דיניהם על דין תורה, שהצדיקו מעשיהם שהכל הוא על פי דיני תורה, אם כן שוב לא ישובו, כי אין הם מכירין בחטאם, ולכן חרבה ירושלים.

ועל דרך זה היה בסדום, כמו שאומר הכתוב (יחזקאל טו-טז) הנה זה היה עון סדום אחותך, גאון שבעת לחם וגו', ויד עני ואביון לא החזיקה. ולא עוד אלא שהענישו בעונש מיתה משונה לריבה אחת שנתנה מזון לעני (סנהדרין קט.). ויש להסביר טעמם דאיתא בגמרא (בבא בתרא י:.) זו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסן. אמר לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם. אמר ליה אדרבה זו שמחייבתן לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה

עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו, ואתם קרוין עבדים שנאמר (ויקרא כה-גה) כי לי בני ישראל עבדים, אמר לו רבי עקיבא, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו, ואנן קרוין בנים דכתיב (דברים יד-א) בנים אתם לה' אלקיכם ע"כ.

ואנשי סדום החזיקו בשיטתו של טורנוסרופוס שאין להאכיל ולפרנס למי שהמלך כועס עליו, ולכן יד עני ואביון לא החזיקו. ועל כן לא המתין עליהם ה' להביא פורענותם אולי ישובו עוד, כמו שהמתין אצל דור המבול, כי המעמיד דבריו על דין תורה, לא מכיר שחוטא ולא מתעורר לתשובה.

ועל דרך זה היו ישראל בעת החורבן שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולכן באה עליהם הפורעניות מיד, ולא המתינו למעלה אולי ישובו. ועל כן כאשר יתמחו בעת החורבן מה חרי האף הגדול הזה, אמרה תורה שזהו כמהפכת סדום ועמורה, שיצא חרון אף ה' עליהם מיד, מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה, זהו גם כן סיבת חרון אף ה' על ישראל בעת שחטאו, ולא האריך אפו עד שישובו.

*

ובזה היה נראה לבאר מאמרם במדרש בפרשתנו (ב"ר טז-טז) כי ידעתינו למען אשר יצוה וגו', ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (יה-יט), מתחלה צדק לבסוף משפט, הא כיצד, אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים, משהיו אוכלים ושותים אמר להם ברכו, אמרו ליה מה נאמר, אמר להון אמרו ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו. אם מקבל עליו וברוך הוה אכל ושתני ואזיל (ולא פרע לו כלום), ואי לא הוה מקבל עליה וברוך, הוה אמר ליה הב מה דעלך (תן לי מעות בעד המזונות שאכלת) וכו', הדא הוא דכתיב לכתחלה צדקה ולבסוף משפט ע"כ.

ונראה דאברהם אמר להם, אם אתה מברך את ה', הרי אתה מקבל עליך מלכותו ית"ש, ואתה נחשב כבן לאביך שבשמים, אשר שלשה שותפין באדם, ולכן הגם שהמלך מנע ממך פת לחם, המלך שמח כאשר אחרים

נותנין לך, ולא עוד אלא שמשגר לי דורן. אבל אם אין אתה מקבל עליך לברך, הרי אתה עבדא בישא, ואסור לי להאכיל אותך חנם, כי המלך כועס על מי שעושה נגד רצונו. [שוב הראוני שהאריך בזה בפרשת דרכים דרוש יז].

*

ד עוד יש לומר בביאור מאמרם לא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה. ולבאר גם כן החרי האף הגדול שהיה בסדום על שלא החזיקו יד עני ואביון, הלא מצות צדקה ועשיית חסד איננה משבע מצות בני נח, ולא נצטוו עליה כלל, ולמה הפך ה' את הערים הללו.

ונראה בהקדם לבאר מה שמצינו בכמה מקומות בש"ס, שמקשה הגמרא למה לי קרא סברא הוא (בבא קמא מו: כתובות כב: נדה כה:). ולכאורה יש להבין מהו הקושיא, הלא שפיר צריכין קרא, דאם רק סברא הוא אין שום חיוב עליו בזה, ואם יש קרא הוא מקיים בזה מצוה מן התורה. ולא עוד אלא שזה נוגע גם לדינא, כאשר יש לפנינו מצב שמסתפק אם גם באופן כזה שייך סברא זו, דאם יש קרא עלה הוי לה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ואם הוא רק סברא, יש מקום להקל בזה. ועל כרחק דסברא דאורייתא הוא כאילו מפורש להדיא בתורה, עד שהקרא מיותר לגמרי, ולמה לי קרא סברא הוא. [עיין במהר"ץ חיות ח"א מבוא התלמוד פ"ד, ובבית האוצר מערכת א' כלל קל"א, ובפרדס יוסף פ' תצוה אות מ'].

וביאור הדברים נראה, דהנה ה' ברא את עולמו, ושוב ברא האדם ליישב את העולם, ואמר נעשה אדם בצלמנו 'כדמותנו' (בראשית א-כו), וברש"י להבין ולהשכיל. והוא כדי ליישב את העולם בהשכל ודעת לפי שכל האנושי, וזהו תכלית בריאת האדם, אשר שלשה שותפין באדם. וממילא מה שהשכל האנושי מחייבת לעשות, אין צריכין על זה ציווי מיוחדת, שזה מוטל על האדם לעשותו כציווי מעצם בריאתו, אשר עבור זה נברא להתנהג בכל דבר הנוגע לישובו של עולם לפי שכל האנושי. ועל כן שפיר אמרו למה לי קרא סברא הוא. - וכנראה שמתעם זה לא מצינו בקרא מצוה מיוחדת להתנהג במדות טובות, כי

הנהגה זו היא נכללת גם כן בכלל למה לי קרא סברא הוא, שהרי לא תוהו בראה לשבת יצרה, וחסד עולם יבנה.

ועיין בחזקוני (פ' נח ז-כא) שכתב, ואם תאמר איך נענשו דור המבול מאחר שלא נצטוו על המצוות, ויש לומר יש כמה מצוות שהייבים בני אדם לשמורן מכח סברת הדעת אף על פי שלא נצטוו, ולפיכך נענשו, כמו קין שנענש על שפיקות דמים אף על פי שלא נצטוו על כך. או שמא על הגול נצטוו ע"כ. [והנה בגמרא (סנהדרין נו:)] מבואר דגם אדם הראשון נצטוו על השבע מצות ע"ש. ועל דרך זה היה גם בסדום, אם כי לא נצטוו על מצות צדקה, מכל מקום זהו מהדברים שהסברא מחייבתן לעמוד לימין עני ואביון ולארר אורחים, ועל כן נענשו.

ומצינו בהשבטים שאמרו, אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו (בראשית מב-כא). הנה לא התוודו על עצם המכירה, כי אין ספק בקדושתן של שבטי י-ה, אשר לפי דינם לא נעשה בזה שום נדנדוד איסור על פי תורה. אבל לראות צרת אדם שמתחנן, ולאטום אזניו מלשמוע, זהו חטא בפני עצמו, להתאכזר במצב כזה, ויש על זה חיוב להאדם הגם שלא נצטוו עליה מפורש.

וזהו שרמזו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהעמידו דיניהם על דין תורה, והיינו שהיו שוקלין כל דבר אם זהו חיוב לעשות מדין תורה, ואם לא מצאו דין מפורש שיש על זה איסור, לא חששו עוד על הדבר. ואם כי חבירו היה צועק ומתחנן שיורדין לנפשו, לא השגיחו עליו, והיו אומרים אני עושה הכל כפי דין תורה, ואני את נפשי הצלתי. וכזאת היתה חטאת סדום, צעקת בני אדם עלתה השמים, זעקת סדום ועמורה כי רבה, ואז גם אי ליכא ציווי מיוחד, יש חיוב לעשות מה שביכלתו להשקיט צעקה זו.

ולכן אמר ה' על חורבן הארץ, שבאה בשביל שהעמידו דיניהם על דין תורה, ויתמהו על מה יצא הקצף כל כך, ומה חרי האף הגדול הזה. על כן אמרה תורה שעונשם תבוא להם, כמהפכת סדום ועמורה, שנענשו בחורבנה גם עבור דברים שלא נצטוו, כיון שהיו היפוך ישוב העולם, סברא דאורייתא הוא, שאין להתנהג ככה.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יודל זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' משה דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' פנחס שטראהלי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' זלמן לייב ברי"ם פאגעל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב
---	---	---	---	--

מוה"ר ר' שמוחה פריעדמאן הי"ו לע"נ אמו מרת חנה ב"ר אליעזר הכהן ע"ה נפטרה ג' כסלו תש"ע לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פיערווערקער הי"ו 347.425.2151